

Уредници / Editors:
др Александар Јевтић
мр Борко Драшковић

Удружење урбаниста Србије
Serbian Town Planners Association

ЗДРАВИ ГРАД
е-ПРОСТОР - НОВИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ КАТАСТРА НЕПОКРЕТНОСТИ
НОВИ ОБЛИЦИ ТУРИЗМА
ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ЈАВНИХ ПРОСТОРА

HEALTHY CITY
e-SPACE – NEW REAL ESTATE CADASTRE INFO-SYSTEM
NEW FORMS OF TOURISM
DIGITALIZATION OF PUBLIC SPACES

Врњачка Бања, 19-21. мај 2022.

УДРУЖЕЊЕ УРБАНИСТА СРБИЈЕ
SERBIAN TOWN PLANNERS ASSOCIATION

РЕПУБЛИЧКИ ГЕОДЕТСКИ ЗАВОД
REPUBLIC GEODETIC AUTHORITY

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА
18. ЛЕТЊА ШКОЛА УРБАНИЗМА
И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

INTERNATIONAL CONFERENCE
18TH SUMMER SCHOOL OF URBANISM
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

ЗДРАВИ ГРАД

**Е-ПРОСТОР-НОВИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ КАТАСТРА
НЕПОКРЕТНОСТИ**

НОВИ ОБЛИЦИ ТУРИЗМА

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ЈАВНИХ ПРОСТОРА

HEALTHY CITY

E-SPACE – NEW REAL ESTATE CADASTRE INFO-SYSTEM

NEW FORMS OF TOURISM

DIGITALIZATION OF PUBLIC SPACES

Врњачка Бања, 19-21. мај 2022.

Група аутора: I ЗДРАВИ ГРАД / II Е-ПРОСТОР-НОВИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ КАТАСТРА НЕПОКРЕТНОСТИ / III НОВИ ОБЛИЦИ ТУРИЗМА / IV ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ЈАВНИХ ПРОСТОРА

- Издавач:** Удружење урбаниста Србије, Београд
- За издавача:** др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије
- Уредници:** др Александар Јевтић
мр Борко Драшковић
- Рецензенти:** др Злата Вуксановић Мацура, САНУ, Географски институт „Јован Цвијић“
Доц. др Малина Чворо, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет, Бања Лука
Доц. др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет Београд
- Научни одбор:** Проф. др Александра Ђукић, председник, Архитектонски факултет Београд, УУС
др Александар Јевтић, председник Удружења урбаниста Србије
Др Игор Марић, Матична секција архитектата ИКС, СИТС
Доц.др Ратка Чолић, Архитектонски факултет Београд
мр Ђорђе Милић, Министарство грађевинарства, саоб.и инфраструктуре
Мр Борко Драшковић, директор Републичког геодетског завода
Др Божидар Манић, Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Др Злата Вуксановић Мацура, Географ.институт“Јован Цвијић“ САНУ
Доц.др Малина Чворо, Архитектонсо.граф.геод.факултет, Бањалука
Др Дејан С.Ђорђевић, Министарство грађ.саобраћаја и инфраструктуре
Мр Миодраг Ференчак, Удружење урбаниста Србије
Проф.др Драган Коматина Архитектонски факултет Подгорица
Проф.др Нусрет Мујагић, Универзитети у Сарајеву и Тузли
Др Жаклина Ангеловска, Комора архитектата и инж. С.Македоније
Доц. др Милена Динић Бранковић, Грађ.архитект. факултет, Ниш
Проф.др Марија Маруна, Архитектонски факултет Београд
Доц.др Данијела Миловановић Родић, Архитектонски фак. Београд
Проф.др Дарко Реба, Департмана за арх. и урбанизам ФТН, Н. Сад
Мр Душан Минић, Удружење урбаниста Србије
Др Бранислав Антонић, УУС, Архитектонски факултет Београд
Др Марија Лалошевић, Убанистички завод Београда
Др сц.Денис Амбруш, Свеучилиште у Ријеци, Грађевински факултет
Др Верољуб Трифуновић, УУС, Удружење урбаниста Србије
Проф.др Весна Златановић Томашевић, Удружење инжењера Београда
Проф.др Невена Васиљевић, Шумарски факултет, Београд
- Организационо-програмски одбор:** Зоран Д. Јовановић, председник, Републички геодетски завод, УУС
Татјана Симоновић, Удружење урбаниста Србије, ИКС
Светлана Јаковљевић, Удружење урбаниста Србије
Милка Павловић, Рума,Удружење урбаниста Србије
Славица Ференц, Шабац, Удружење урбаниста Србије
Лидија Николић Стефановић, ЈП Завод за урбанизам Ниш
Марија Пауновић Милојевић, Инфоплан, Аранђеловац, УУС
Марина Благојевић, Лепосавић, Удружење урбаниста Србије
Гордана Недељковић, Крушевац, Удружење урбаниста Србије
Ивана Јоксимовић, Лесковац, Удружење урбаниста Србије
- Технички уредник:** Светлана Јаковљевић
- Дизајн корица:** Јасна Марићевић
- Тираж:** 300 примерака
- Штампа:** УНИГРАФ, Ниш
- Година:** 2022.
- ISBN:** ISBN-978-86-84275-45-7

ЗБОРНИК РАДОВА ЈЕ ШТАМΠΑНА УЗ ПОДРШКУ ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

ИЗДАВАЧ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА: РЕПРОДУКЦИЈА НИЈЕ ДОЗВОЉЕНА

Садржај

<i>Саша Рикановић, Вања Шимунић, Марина Јовановић Миленковић, Давор Ђуран, Немања Паунић</i> РЕГИСТАР РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА КАО СИСТЕМ ЗА ЕФИКАСНО И ХАРМОНИЧНО УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА – НАДГРАДЊА КРОЗ Е-ПРОСТОР	147
<i>Ивана Штрбац, др Марина Јовановић Миленковић, Бојан Теодосијевић</i> МАСОВНА ПРОЦЕНА ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОСТИ И ИНВЕСТИЦИОНЕ ЛОКАЦИЈЕ КАО ПОДРШКА РАЗВОЈУ ПРИВРЕДНИХ АКТИВНОСТИ – ХАРМОНИЗАЦИЈА СА ДРУГИМ ЕЛЕМЕНТИМА Е-ПРОСТОРА	155
<i>Ана Милосављевић, Милош Кнежевић, Бојана Неговановић, Марина Кањо</i> ОРГАНИЗАЦИЈА И КОМУНИКАЦИЈА КАО КЉУЧНА КОМПОНЕНТА У ЦИЉУ ПОСТИЗАЊА УСПЕШНИЈЕГ И КВАЛИТЕТНИЈЕГ РАДА У РЕПУБЛИЧКОМ ГЕОДЕТСКОМ ЗАВОДУ	163
III НОВИ ОБЛИЦИ ТУРИЗМА	169
<i>др Денис Амбруш</i> ТРЖИШТИЗАЦИЈА ОТОКА ЦРЕСА – ПЛАНИРАЊЕ КАМПА УЗ КУЛТУРНУ БАШТИНУ НАСЕЉА ЛУБЕНИЦЕ	171
<i>др Александра Ђукић, др Бранислав Антонић, Вељко Дмитровић, Растко Чугаљ</i> КОРИШЋЕЊЕ Е-ИЗВОРА ПОДАТАКА У АНАЛИЗИ ТУРИСТИЧКОГ ПОТЕНЦИЈАЛА ИСТОРИЈСКОГ ЈЕЗГРА „ВЕНАЦ“ У СОМБОРУ	177
<i>Миланка Васић, др Александар Кековић, др Ана Момчиловић Петронијевић</i> ОДРЖИВИ РУРАЛНИ ТУРИЗАМ У ЈУГОИСТОЧНОЈ СРБИЈИ КАО ИНСТРУМЕНТ РАВНОМЕРНОГ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА	187
<i>Јелена Ђорђевић</i> КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У РАЗВОЈУ ТУРИЗМА: НОВ ЈАВНИ ПРОСТОР ИСПРЕД „БЕОГРАДСКЕ КАПИЈЕ“ НИШКЕ ТВРЂАВЕ	195
<i>Мирвета Ваљаревић</i> НОВИ ПРИСТУП ВИЗИЈИ, УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ, САДРЖАЈНОСТИ И ОБЛИКОВАЊУ ТУРИСТИЧКИХ КОМПЛЕКСА У СКЛАДУ СА САВРЕМЕНИМ ТЕНДЕНЦИЈАМА У ТУРИЗМУ	205
<i>мр Борка Протић</i> ГРОБЉА КАО ТУРИСТИЧКА АТРАКЦИЈА – ЈЕВРЕЈСКО СЕФАРДСКО ГРОБЉЕ У БЕОГРАДУ	209
<i>др Дарко Полић</i> ЗОНЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА УЗ ПРИОБАЉЕ НОВОГ САДА И ПЕТРОВАРАДИНА – НОВИ ТУРИСТИЧКИ ПРОИЗВОД ГРАДА	221
IV ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ЈАВНИХ ПРОСТОРА	227
<i>Ксенија Радовановић, др Данијела Миловановић Родић, Ана Граовац, Љубица Славковић, Јелена Јеринић, др Марија Маруна, др Јасмина Ђокић</i> РАЗМЕРЕ Е-ПРОСТОРА: ИМА ЛИ МЕСТА ЗА ЈАВНОСТ? КРИТИЧКА АНАЛИЗА ПРЕДЛОГА КОНЦЕПТА ПОЛИТИКЕ О РЕФОРМИ Е-ПРОСТОРА И РЕФОРМИ ПРОСТОРНОГ И УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА У РС	229
<i>Александра В. Милошевић</i> Е-ПАРТИЦИПАЦИЈА И РАЗВОЈ ВИРТУЕЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ У УРБАНИСТИЧКОМ ПЛАНИРАЊУ	239
<i>Срђан Зорић</i> УПОТРЕБА БИГ ДАТА У УРБАНИМ СИСТЕМИМА У КОНТЕКСТУ ЗАКОНСКИХ ОКВИРА ЗАШТИТЕ ПРИВАТНОСТИ И ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ	247
<i>Лука Сабљић, Милан Копања</i> РАЗВОЈ И ЗНАЧАЈ ВЕБ-ГИС СИСТЕМА КАО ПОДРШКЕ У НАПРЕДНОМ УПРАВЉАЊУ ГРАДОМ	253
<i>Зоран Стојановић</i> ЗД ВИЗУАЛИЗАЦИЈА ГЕОПРОСТОРНИХ ПОДАТАКА БЛОКА ТЕХНИЧКИХ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ ...	261

Ксенија Радовановић
др Данијела Миловановић Родић
Ана Граовац
Љубица Славковић
др Јелена Јеринић
др Марија Маруна
др Јасмина Ђокић¹

РАЗМЕРЕ Е-ПРОСТОРА: ИМА ЛИ МЕСТА ЗА ЈАВНОСТ? КРИТИЧКА АНАЛИЗА ПРЕДЛОГА КОНЦЕПТА ПОЛИТИКЕ О РЕФОРМИ Е-ПРОСТОРА И РЕФОРМИ ПРОСТОРНОГ И УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНИРАЊА У РС

Резиме: Дигитализација јавних докумената и процедура њихове формулације, усвајања и имплементације уз растућу доступност (покривеност територије и цена) интернет технологија и развој приступачних (хардвер, језик, знање и цена) дигиталних алата могу значајно да унапреде процесе управљања развојем друштва. Дигитализацију би требало разумети као прилику за унапређење транспарентности, једноставности, разумљивости и приступачности, односно као допуну и напредну постојећих „аналогних“ процеса и продуката.

Овај рад се бави критичком анализом садржаја и процедуре у којој је формулисан „Предлог концепта политике о реформи е-Простора: Концепта политике о реформи просторног и урбанистичког планирања у Републици Србији“, будући кровни регулаторни документ који ће омогућити трансформацију система урбанистичког и просторног планирања - кључног инструмента управљања развојем градова.

Предлог концепта политике је 28. фебруара 2022. постављен на увид јавности на сајту Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре са позивом грађанима и организацијама да упуте коментаре и примедбе. Међутим, документ је без објашњења повучен са сајта Министарства четири дана пре истека рока јавног увида. Документом се предлажу значајне промене система урбанистичког планирања и иако у процесу његове формулације нису организоване трибине, радионице или панели, изазвао је велико интересовање и реакције стручне јавности.

Упркос томе што је Предлог концепта политике повучен, сматрамо да он репрезентује ставове Министарства о начину дигитализације и трансформације система урбанистичког и просторног планирања, али и илуструје разумевање и примену консултативног процеса у изради докумената јавних политика који се предлогом заговара, те да је стога веома важно преиспитати и у јавности продискутовати: (1) кључне поставке на којима се документ базира, (2) кључна решења која се документом нуде, посебно у домену учешћа јавности, и (3) процес и процедуре формулисања предлога документа.

Кључне речи: дигитализација, е-Простор, учешће јавности, партиципација, реформа система урбанистичког и просторног планирања

¹ Ксенија Радовановић, Нова планска пракса, radovanovic.ksenija@gmail.com

др Данијела Миловановић Родић, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет*, danmilrod@gmail.com

Ана Граовац, дипл.инж.арх, Нова планска пракса, ana.graovac@gmail.com

Љубица Славковић, Нова планска пракса, lislavkovic@gmail.com

др Јелена Јеринић, Правни факултет Универзитета Унион, jelena.jerinic@pravnikafakultet.rs

др Марија Маруна, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет*, marija.maruna@arh.bg.ac.rs

др Јасмина Ђокић, дипл.инж.арх, Нова планска пракса, jasmina.djokic@gmail.com

* Ауторке спровеле истраживање уз подршку Фонда за науку Републике Србије у оквиру пројекта број 7744648, Empowering Participation through Culture and Architecture: Activating Public Resources FOR and WITH a Community - EPICA (2022-2024).

Abstract: Digitization of public documents and the procedures through which they are formulated, confirmed and implemented, together with the general availability (territorial coverage and price) of internet technologies and accessibility (hardware, language, knowledge and price) digital tools could make a great impact on processes that guide the development of society. Digitalization should be understood as an opportunity for improvement of the existing “analog” processes and products through increasing their transparency, simplicity, understandability and accessibility.

This paper presents a critical analysis of the content and drafting procedure of “The draft policy concept on e-Space reform: Policy concept on spatial and urban planning reform in the Republic of Serbia”, an umbrella document that, if approved, would steer the transformation of the urban and spatial planning system - a key instrument for managing urban development.

The Draft policy concept was made publicly available on February 28, 2022, through the Ministry of Construction, Transport and Infrastructure’s website, with an invitation to citizens and organizations to send their comments and remarks. However, four days prior to the specified public consultations deadline, the document was removed from the Ministry’s website. The document proposed significant changes to the urban planning system and, although no discussions, workshops or round tables were organized throughout the process of its formulation, its content provoked great interest and reactions from the professional public.

Despite its withdrawal, we believe that the content of the Draft Policy Concept represents the Ministry’s views on the manner of digitalization and transformation of urban and spatial planning systems, but also illustrates the Ministry’s understanding of the purpose and the scope of the participative processes in drafting public policy documents. It is therefore especially important to review and publicly discuss: 1) baseline ideas of the proposed reform, 2) key solutions offered by the document, especially in the field of public participation, and 3) the process and procedures of formulating the document proposal.

Key words: digitalization, e-Space, public participation, urban and spatial planning system reform

УВОД

У овом раду ће бити изложена критичка анализа *Предлога концепта политике о реформи е-Простора и реформи просторног и урбанистичког планирања у Републици Србији* (у наставку рада Предлог концепта) чија су полазишта следећи ставови²:

(а) **Реформа система урбанистичког и просторног планирања је потребна** – постојећи систем, који представља један од кључних инструмента управљања просторним развојем, у садашњем облику, упркос континуираним реформама последњих двадесет година, још увек производи мноштво конфликта услед неспособности да усагласи и координише деловање различитих актера у простору,

(б) **Дигитализација је један од инструмената којима се систем урбанистичког планирања може унапредити** - информационе и комуникационе технологије поседују велики и растући потенцијал који се може искористити у функцији унапређења начина на који планирамо и развијамо наше градове.

Рад има три поглавља. Окосницу првог поглавља чини преиспитивање логике и квалитета података на основу којих је генерисан предлог документа, посебно: (а) става да концепт реформе е-Простора „води“ концепт реформе система урбанистичког и просторног планирања, (б) методологије и налаза анализе стања просторног и урбанистичког планирања на којој се базирају ставови о проблемима и потребним променама, екс анте анализе ефеката, анализе европских добрих пракси, као и предлози анализа које је потребно урадити ради утврђивања препорука и мера које је потребно предузети. Друго поглавље се тиче преиспитивања сета решења која се документом нуде у домену модалитета и права на учешће јавности, као и броја, врста и процедура израде планова, урбанистичког пројекта итд, која укључују дефинисање смера измена

² Садржај овог текста заснован је на прилагођеном садржају примедбе која је поднета током јавне расправе о Предлогу концепта политике о реформи е-Простора и реформи просторног и урбанистичког планирања у Републици Србији, од стране организације Нова планска пракса, ауторки Ксеније Радовановић, Ане Граовац, Љубице Славковић и Јасмине Ђокић, у сарадњи са проф. др. Јеленом Јеринић (Правни факултет Универзитета Унион, Београд) и прилагођеног садржаја примедбе ауторке доц. др. Данијеле Миловановић Родић (Архитектонски факултет Универзитета у Београду), потписане од стране групе наставника Департмана за урбанизам Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

одредби Закона о планирању и изградњи³ (на даље: ЗПИ) и одговарајућих подзаконских аката. Треће поглавље је посвећено дискусији процедуре формулисања предлога документа. Посебна пажња је посвећена преиспитивању усклађености предложених решења, али и процедуре у којој су формулисана, са одредбама Устава Републике Србије⁴, Закона о планском систему⁵ (на даље: ЗПС), Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика⁶ (на даље: Уредба), али и осталих закона и међународних и националних развојних докумената који дефинишу правни, али и вредносни и концептуални основ управљања просторним развојем.

ДИСКУСИЈА ОСНОВНИХ ПОСТАВКИ

Релација реформе е-Простора и реформе система урбанистичког и просторног планирања – шта је у чијој функцији?

Предлог концепта паралелно дефинише реформу два система: *е-Простора и урбанистичког и просторног планирања*, али тако што се значајне промене система урбанистичког и просторног планирања оправдавају дигитализацијом планирања, односно реформом е-Простора. На тај начин се суштина реформе значајних елемената система управљања и планирања просторним развојем, као што су број и врсте планских докумената, трансформација процедура за учешће јавности, категоризација актера и права на учешће, генерише на основу логике реформе еПростора, а не обратно. То се јасно сагледава из формулације **општег циља**: *„Успостављање целовите и правно поуздане, централизоване електронске базе планских докумената и свих података у вези са земљиштем у Србији, релевантних за коришћење простора и изградњу (Успостављање система еПРОСТОР)“*, и **посебних циљева**: *„Успостављање ефикасног система креирања (продукције) централизоване електронске базе планских докумената и свих података у вези са земљиштем у Србији, релевантних за коришћење простора и изградњу (Успостављање система еПЛАН +)“*, и *„Успостављање ефикасног система коришћења (дистрибуције) целовите и правно поуздане, централизоване електронске базе планских докумената и свих података у вези са земљиштем у Србији, релевантних за коришћење простора и изградњу“*.

Систем урбанистичког и просторног планирања је сложенији и значајнији инструмент управљања (просторним) развојем, састоји се од великог броја различитих типова пракси и институција које се развијају у периоду од више од сто година, и знатно је шири од *“продукције”* и *“дистрибуције”* планова. Састоји се сложеног (а) система регулаторног оквира ког чине закони и подзаконски акти, (б) мреже институција на различитим нивоима управљања, (в) професионалаца који у којима раде, и (г) грађана. Стога је његову реформу потребно конципирати на основу разумевања и уз широко учешће, пре свега професије (у јавном, приватном и цивилном сектору, оних који познају систем *“изнутра”*, његове слабости и могућности), али и јавности (оних који систем познају *“споља”*), а не *“увозом”* концепата, модела, методолошких поступака, техника и решења, без њихове адекватне утемељености у вредностима, знањима и осталим капацитетима наших институција и друштва (на пример, приступ интернет сервисима) у целини.

Капацитети информационих и комуникационих технологија да модел управљања развојем у једном друштву учине праведнијим и бољим - ефикаснијим и ефективнијим, транспарентнијим и демократскијим - су изузетно велики и стално расту, али упркос томе, не могу бити основ трансформације суштинских компоненти концепта планирања (на пример, принципа на којима се заснива учешћа грађана).

По којој методологији и на који начин је урађена анализа стања просторног и урбанистичког планирања и капацитета за спровођење реформе?

Решења понуђена Предлогом Концепта се у великој мери заснивају на резултатима консултативног процеса и налазима анализе стања просторног и урбанистичког планирања у

³ Закон о планирању и изградњи, „Службени гласник РС”, бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – одлука УС, 50/2013 – одлука УС, 98/2013 – одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. Закон и 9/2020

⁴ Устав Републике Србије, „Службени гласник РС”, бр. 98/2006 и 115/2021

⁵ Закон о планском систему, „Службени гласник РС”, бр. 30/2018

⁶ Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика, „Службени гласник РС”, бр. 8/19

Републици Србији и капацитета за спровођење реформе (поглавље IV) који нису јасно представљени, а оно што јесте показује да систем није целовито и компетентно сагледан и да не постоји адекватна аргументација за предложене промене.

Предлагач наводи (поглавље XIII) да је у процесу израде спроведен „*свеобухватан консултативни процес у циљу сагледавања ограничења у оквиру којих ова реформа треба да се спроведе, односно персоналних и материјалних ресурса на свим нивоима на којима се израђују и доносе плански документи*”. Међутим, ставови о стању су засновани искључиво на садржају анкете коју су попуњавали представници имаоца јавних овлашћења (ИЈО) и јединица локалне самоуправе (ЈЛС). Не садржи податке о методологији израде упитника (која питања, на који начин и због чега су постављена), начину избора (позицијама и компетенцијама) испитаника у институцијама, као ни разлозима одсуства комуникације са осталим актерима у јавном, приватном и цивилном сектору, иако је Уредбом (чл. 42 и 43) специфицирано да је потребно спровести консултативни процес са организацијама цивилног друштва које би могле да допринесу разумевању стања, односно проблема у пољу просторног и урбанистичког планирања. Одлука предлагача да не укључи и представнике приватног сектора, организације цивилног друштва, а посебно грађане, у формулисање предлога концепта политике, отвара питање могућности да решења предвиђена овим документом донесу стварно побољшање планских процедура. Такође, отвара питање ефикасности партиципативних механизма прописаних одредбама ЗПС и Уредбом, а на којима предлагач планира да заснује и израду докумената просторног и урбанистичког планирања.

Тако, у документу нису наведени кључни подаци на основу којих би се могли разумети, а затим и вредновати валидност и квалитет изведених закључака о стању планирања, као што су проблем „*недостатка урбанистичких планова*”, „*ретке примене општих правила за уређење и изградњу када не постоји усвојен плански документ*”, „*избегавања надлежних органа да користе нове правне институте, уз образложење да је потребно претходно израдити планске документе*”, „*план генералне регулације, као плански документ који би требало да буде основни урбанистички план и који би требало да се директно спроводи, није испунио очекивања у пракси*”) на основу којих се изводе закључци и предлажу промене система планирања (нпр. „*преиспитати и смањити број врсте планских докумената*”, итд.

Такође, терминологија коришћена у консултативном процесу који је сведен на попуњавање упитника са дефинисаним одговорима од стране представника ЈС И ИЈО, је неусклађена са Законом о планирању и изградњи, односно управо доказује његову непримереност сврци којој је намењен.

Стиче се утисак да је анализа и разумевање тренутног стања просторног и урбанистичког планирања у потпуности усмерена на оправдавање дигитализације система планирања. Сматрамо да је потребно обезбедити могућност јавног увида у, те стога и оцену и дискусију методолошке поставке спроведених анализа и анкетних упитника, квалитета података који су њима обезбеђени, начинима и критеријумима избора укључених страна у консултативном процесу и њиховим компетенцијама, начинима анализе података и генези закључивања.

По којој методологији и на који начин је урађена ex-ante анализе ефеката (ЈЈ)?

Закон о планском систему, у члану 16. дефинише да је концепт политике полазни документ јавне политике којим се усвајају принципи и/или смернице по којима ће се спроводити системска реформа у одређеној области (став 1), да се усваја ако има више међусобно искључивих опција (праваца) за спровођење жељене промене, које могу значајно утицати на различите заинтересоване стране и циљне групе, као и у случају потребе дефинисања јавних политика са високим трошковима спровођења (став 3), као и да је усвајање концепта политике обавезно ако ex-ante анализа ефеката различитих праваца деловања, приликом планирања, односно израде стратегије, програма, системског закона или другог акта, укаже на постојање међусобно искључивих опција, које имају значајан утицај на различите заинтересоване стране и циљне групе (став 4). Концептом политике доноси се одлука о конкретној опцији (став 5).

У документу који је понуђен на јавну расправу ex-ante анализа се заиста помиње, али се то чини веома штуро, а опције идентификоване том анализом представљене су практично у једном пасусу (стр. 26), из чега се не може јасно сагледати нити садржина тих опција, нити аргументи за и против избора једне од тих опција. Такође, нису јасно исказани трошкови спровођења било које од опција, односно није приказана структура тих трошкова, нити постоји било каква кост-бенефит анализа. Мере које се даље предлажу (у делу IX документа) не односе се само на опцију која је одабрана концептом (централизована јавно доступна електронска база података), већ и на друга питања, међу којима се истиче сужавање круга учесника у партиципативним процесима у вези са

планирањем. Из документа се не може закључити да ли су та питања уопште била предмет *ex-ante* анализе.

По којој методологији су изабрани и анализирани примери добре праксе?

У оквиру поглавља VI наведено је да је „у циљу проналажења оптималних реформских решења, спроведена анализа добрих европских пракси у области просторног и урбанистичког планирања“. У складу са прокламовим циљем (који произилази из Уредбе) у поглављу би требало да су наведена упоредна решења у области просторног и урбанистичког планирања, а заправо су дати налази анализе праксе дигитализације система планирања Словеније и Македоније. То отвара питања критеријума на основу којих су изабрани примери добрих европских пракси у области просторног и урбанистичког планирања, а затим и по ком су основу то Словенија и Македонија?

Поглављу недостаје анализа европских пракси у области планирања, те тиме и аргументација која омогућава разумевање предложене трансформације система планирања, као што су свођење броја и врсте планских докумената на један стратешки и један *спроведбени* план, трансформацију партиципативних процедура, сужавања круга корисника којима имају право на учествовање, трансформацију концепта урбанистичког пројекта, исл..

Која је сврха додатних анализа ако је пожељно решење јасно?

У опису великог броја мера, исказује се потреба за израдом додатних анализа које би омогућиле избор оптималног решење за спровођење (системске) реформе. У појединим примерима, овакво упутство пропраћено је и конкретним наводима о преферираном решењу, као што су на пример мера 1.4 „и по могућности свођења на један стратешки и један спроводбени план“, и мера 1.2 „фокус на кључне проблеме и оправдане интересе грађана, привреде и невладиног сектора“. Поред тога што се на овај начин прејудуцира закључак будућих анализа, овакав предлог мера заправо значи да Предлог концепта најављује решења, а њихову аргументацију и операционализацију измешта ван простора јавне расправе. Ово је супротно сврси израде концепта политике као документа којим се дефинише проблем, дискутује решење и доноси одлука, односно којим се Влади РС за усвајање препоручује конкретна опција као решење за системску реформу у одређеној области.

ДИСКУСИЈА РЕШЕЊА

На основу чега се закључује да је потребна промене броја и врста урбанистичких планова?

Поглавље IV започиње изјавом да „анализа стања просторног и урбанистичког планирања у РС указује на превелики број различитих врста планских докумената“, а завршава препоруком да је потребно „преиспитати и смањити број врсте планских докумената“ (стр. 9, табела 1).

Међутим, поменута анализа стања не пружа целовите информације о проблемима израде, спровођења, врсте и броја законом прописаних докумената урбанистичког и просторног планирања, те не омогућава увид у разлоге за предложене промене. Тако се на основу формулације проблема „недостатка урбанистичких планова“ (посебно планова генералне и детаљне регулације – ПГР и ПДР), и проблема да се „у пракси ретко примењују општа правила за уређење и изградњу када не постоји усвојен плански документ“ из разлога што „надлежни органи једноставно избегавају да користе ове нове правне институте, уз образложење да је потребно претходно израдити планске документе“, изводи закључак да „план генералне регулације, као плански документ који би требало да буде основни урбанистички план и који би требало да се директно спроводи, није испунио очекивања у пракси“, те да је „потребно озбиљно преиспитати оправданост постојања различитих врста урбанистичких планова“.

Изложена анализа стања не садржи објашњење разлога недостатка урбанистичких планова или оних због којих ЈЛС не примењују и избегавају општа правила грађења (недостатак капацитета - број људи, потребно знање да се разуме и примени постојећи законски и плански оквир, квалитет планских решења која се непосредно спроводе кроз општа правила грађења итд.) и нове планске институте, већ се тврдња даље повезује са тумачењем оправданости постојања више различитих планова и примерености ПГР-а.

Шта је узрок проблема и како трансформисати улогу урбанистичког пројекта?

У појмовнику Предлога Концепта наведено је да се планским документима сматрају „просторни и урбанистички планови и урбанистички пројекти“, упркос томе што се урбанистички пројекат

(на даље: УП) не може сматрати планским документом ни на основу одредби ЗПС, ни на основу одредби ЗПИ у коме је дефинисан као „урбанистичко-технички документ за спровођење просторних и урбанистичких планова“. У документу је даље наглашено да урбанистички пројекат „у актуелној пракси има „снагу планског документа“, јер се њиме могу планирати објекти јавне намене, односно може да буде основ за утврђивање јавног интереса за потребе експропријације“, те се предлаже „оптимизација улоге урбанистичког пројекта у урбанистичком планирању“ (мера 1.4) без јасног навођења конкретних потешкоћа које су тиме узроковане и даље елаборације вредносног оквира трансформације овог урбанистичко-техничког документа.

Треба подвући да је могућност израде УП пројекта за објекте јавне намене, на основу којег би се, без измене планског документа, могао утврдити јавни интерес и извршити експропријација, уведена 2018. године Изменама и допунама Законом о планирању и изградњи, те да је овакво тумачење потврђено упутством Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (на даље: МГСИ), из новембра 2020. године⁷. Дакле, овај нов начин примене УП и могућност да „донекле измени решења из планских докумената“ је узрокован поменутиим скорим изменама ЗПИ и Упутством МГСИ.

Осим тога, поглавље V проблематизује „злоупотребу“ урбанистичког пројекта од стране „неких градова и ЈЛС“ и то тако што су „одређене општине урбанистичким плановима предвиделе обавезу њихове израде за одређена подручја као правило, пребацујући финансирање детаљнијег планирања на инвеститора, уз ограничавање јавности транспарентног поступка урбанистичког планирања“. Међутим, повећање транспарентности процедура израде, презентације и усвајања урбанистичких пројеката, као могућа решења наведених проблема, нису део предложених мера спровођења концепта политике.

Имајући у виду да Предлог концепта не садржи целовиту анализу процедуре израде и потврђивања урбанистичког пројекта, те да су његови сегменти у различитим поглављима обрађени на неконзистентан начин, није могуће разумети вредносно неутралну изјаву о намери „оптимизације“ овог урбанистичко-техничког документа.

Какво је стање и шта су проблеми у примени садашњих решења дигитализације?

У поглављу IV је констатовано да су људски и технички капацитети ИЈО и ЈЛС да спроводе процедуре издавања услова за израду планских докумената на веома ниском нивоу. Значај овог проблема постаје већи у контексту препоруке о потреби „дигитализације целокупног поступка припреме, координације и праћења израде планских докумената у циљу ефикасније процедуре“ (стр. 9, препорука 2, 3, 5 и 6). Оно што је изостало је анализа спровођења постојећих одредби ЗПИ и пратећих уредби које се односе на успостављање (локалних и националног) информационог система планских докумената и стања у простору, у складу са начелима ИНСПИРЕ директиве, као и Централног регистра планских докумената.

Наиме, у контексту предлагања концепта системске реформе у области планирања, није јасно одређена разлика у концептима платформи Е-простор и Е-план и оних решења која су већ утврђена законима и подзаконским актима и као таква се спроводе. У том смислу, поред јасног навођења унапређења које доносе новопредложене платформе, неопходно је идентификовати проблеме у успостављању и извођењу садашњих законских решења. Без ове анализе, није могуће одредити да ли Предлог концепта, у делу који се односи на „реформу Е-простора“, заиста представља концепт системске реформе, односно да ли је испуњена основна сврха израде овог документа јавне политике.

Како ће у планском процесу учествовати грађани који немају приступ интернету, немају рачунар и/или адекватна знања за коришћење еПростора?

Упркос томе што је наведено да се Предлог Концепта заснива на „начелу једнакости и забрани дискриминације“, приступ систему еПлан је могућ само уколико „лице поседује рачунар и стабилну интернет конекцију“. Овакво решење је непримерено развојном контексту Србије у којој 76,7% домаћинстава поседује рачунар (82,4% градска, 67,2% остала насеља), а 81,5% домаћинстава поседује интернет прикључак (85,6% градска, 74,7% остала насеља)⁸. Осим ове, постоји знатна разлика у економском статусу и степену образовања грађана, који су у директној

⁷ Упутство о примени одређених одредби Закона о планирању и изградњи – урбанистички пројекат, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, бр.011-00-605/2020-1, од 27.11.2020

⁸ Бабовић, М. (2022, јануар). *Не изоставити никога из развоја! Просторни аспекти одрживог развоја: разлике по типу насеља и међу регионима*. Републички завод за статистику

вези са претходно наведеним подацима. Дакле, осим тога што немају сва домаћинства рачунар и интернет, важно је нагласити да немају сва лица адекватна знања потребна за коришћење система који се предлаже Предлогом Концепта. Предлогом Концепта се велики део комуникације са јавношћу и процедура која се тичу учешћа грађана премешта ексклузивно у дигитални простор. Један од таквих примера је предлог „*да плански документ ступа на снагу моментом његове објаве у дигиталном формату на Централном порталу еПростор, уз укидање законске обавезе објаве планова на интернет страницама доносиоца, као и делова плана у службеном гласилу*”. Последица овакве реформе је да ће приступ систему бити онемогућен грађанима који, из различитих разлога, не могу да користе интернет, рачунар и/или апликацију. То представља дискриминацију грађана и у супротности је са Уставом Републике Србије („Сл. Гласник РС“, бр. 98/2006 и 115/2021, члан 21, став 2), по којем је „*забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу*“.

Да ли је категоризација јавности која може и оне која не може да учествује у планском процесу у складу са законским оквиром?

Предлогом Концепта се дефинишу различите категорије јавности/грађана које могу да узму активно учешће, а које се међусобно разликују на основу легитимизације и доказивања оправданости интереса за подручје. Наводи се потреба да се „*устостави решење по коме ће се јавна расправа фокусирати на кључна планска решења, као и на приговоре институција које конкретан плански документ треба да спроводе, организација цивилног друштва и правних лица и грађана који имају посебан интерес за конкретан плански документ (нпр. ако су пријавили адресу на тој територији или на истој имају имовински или пословни интерес), јер се неограниченим правом учешћа појединаца у односу на сва питања и све локације, током консултативног процеса и јавне расправе сужава посвећеност кључним приговорима, као и приговорима организација цивилног друштва и правних и физичких лица која реално имају највећи интерес да утичу на садржај тих планских докумената.*”

Оваква легитимација, односно доказивање интереса, може се предвидети једино у управним поступцима (који, штавише, од 2016. године познају и могућност да се као странка у поступку легитимишу и лица, односно организације које заступају колективне, односно шире интересе јавности), што је супротно самој идеји партиципације, како је она зајемчена међународним документима, у првом реду Архуском конвенцијом⁹. Даље, предложено решење је у супротности са Уставом Републике Србије који гарантује заштиту и примену људских и мањинских права зајамчених општеприхваћеним правилима међународног права¹⁰ (члан 18), право грађана да буду сви пред Законом једнаки и забрањује дискриминацију (члан 21), право грађана да учествују у управљању јавним пословима (члан 53), али и дефинише да се достигнути ниво људских и мањинских права не могу смањивати (члан 20). Основ за предложено решење не може се пронаћи ни у одредбама ЗПУ и пратеће Уредбе која налаже ширење круга учесника у процесу формулисања јавних политика, од организовања консултативног процеса са заинтересованим странама и циљним групама (члан 42), преко учешћа истих у раду радне групе за израду документа јавне политике (члан 43), до отварања јавне расправе чија је експлицитно дефинисана сврха „*да целокупну јавност, а нарочито субјекте на које се односе мере јавне политике, односно обвезнике поступања по пропису, упозна са готовим текстом нацрта, у циљу благовремене припреме за спровођење и прикупљање примедби и сугестија за финалне интервенције на тексту*” (члан 39). Предложено решење није у сагласности или не произилази ни из низа других подзаконских аката и методолошких смерница које се експлицитно и директно¹¹, односно имплицитно и индиректно¹² односе на квалитет, модалитете и форме

⁹ Архуска конвенција – Закон о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине, „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 38/09

¹⁰ Србија је ратификовала низ међународних нормативних инструмената од значаја за цивилно друштво укључујући Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1971, 2001), Конвенцију о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине УН (2009), Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода СЕ (2003, 2005, 2010, 2015, 2021), Европску повељу о локалној самоуправи (2007)

¹¹ Правилник о смерницама добре праксе за остваривање учешћа јавности у припреми нацрта закона и других прописа и аката, Сл. гласник РС, бр. 51/19, Смернице за укључивање организација цивилног друштва у радне групе за израду предлога докумената јавних политика и нацрта, односно предлога прописа, Сл. гласник РС, бр. 8/20 и Смернице за укључивање организација цивилног друштва у процес доношења прописа, Сл. гласник РС, бр. 90/14

партципације у процесима планирања, односно на организовање и спровођење партиципативних процеса.

Такође, важно је навести да најзначајнији актуелни УН документи¹³ који препоручују методологије и методе за унапређење капацитета националних и локалних управа за управљање развојем дефинишу постојање „*директне, редовне и демократске структуре које омогућавају учешће цивилног друштва у урбанистичком планирању и одлучивању о локалном буџету, односно омогућавају цивилном друштву вредновање и повратне информације о перформансама управљања развојем града*“ кључним критеријума за њихово вредновање. Ни у једном документу се не наводи могућност искључивања на основу доказивања интереса за планско подручје.

Институте раног јавног увида и јавног увида је свакако потребно унапређивати тако да омогуће остваривање своје сврхе у пуном капацитету, али им се свакако не сме увођењем категорија грађана (који имају посебан интерес за конкретан плански документ) и категорија примедби (кључне) смањивати домет.

Зашто и на који се начин трансформише институт раног јавног увида?

У поглављу XIV је наведено да потребно променити ЗПИ тако да се уведе „*обавеза објаве отпочињања рада на планском документу, тако да у себе интегрише досадашњи поступак раног јавног увида*“.

Пред тога што није јасно на шта се односи термин „*отпочињања рада на планском процесу*“ који не постоји у ЗПИ, остаје нејасно на који начин се трансформише институт раног јавног увида, односно у чему се разликује „*елаборат који је објављен приликом објаве отпочињања рада*“ од елабората за рани јавни увид. Уколико разлике не постоје, не постоји разлози за мењање постојећих одредби закона. Уколико разлике постоје, Предлогом Концепта морали су бити објашњени разлози за њихово мењање.

Да ли потребно изједначавање института јавног увида дефинисаног ЗПИ са институтом јавне расправе дефинисаног ЗПС?

У поглављу XIV је наведено да потребно променити ЗПИ тако да се обезбеди „*спровођење јавног увида у складу са Законом о планском систему (у складу са чл.45. и 46. Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика, који уређују поступак спровођења јавне расправе приликом доношења планских докумената*“.

По члану 45 наведене Уредбе „*поступак јавне расправе о предлогу документа јавне политике спроводи се у складу са пословником Владе*“, а предлагач није дужан да спроведе јавну расправу у случају „*докумената јавних политика за које спровођење анализе ефеката није обавезно по овој уредби (члан 6); у случају потребе хитног доношења, односно измена важећих докумената јавних политика на локалном нивоу, у циљу спровођења јавних политика усвојених на републичком нивоу, односно усаглашавања са тим политикама; у случају потребе хитних измена важећих докумената јавних политика на републичком нивоу, као и у случају мањих измена акционог плана којим се мењају активности у циљу реализације раније утврђених мера јавне политике, ако сагласност за то да надлежни одбор Владе*“.

¹² Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/20; Закон о локалној самоуправи, Сл. гласник РС, бр. 129/07, 83/14, 101/16, 47/18; Закон о приступу информацијама од јавног значаја, Сл. гласник РС, бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009, 36/10, 105/21; Закон о референдуму и народној иницијативи, Сл. гласник РС, бр. 48/94 и 11/98; Закон о заштити животне средине, Сл. гласник РС, бр. 135/2004, 36/09, 36/09, 72/09, 43/11 – одлука УС, 14/16, 76/18, 95/2018, 95/18; Акциони план за спровођење Стратегије развоја система јавног информисања у Републици Србији за период 2020–2025, Сл. гласник РС, бр. 148/20; Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030, Сл. гласник РС, бр. 42/21; Програм за реформу система локалне самоуправе у Републици Србији за период од 2021. до 2025., Сл. гласник РС, бр. 42/21; Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026, Сл. гласник РС, бр. 86/21; Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период 2020–2025. Сл. гласник РС, бр. 11/20; Акциони план за спровођење иницијативе Партнерство за отворену управу у Републици Србији за период 2020-2022. и др. Сл. гласник РС, бр. 157/20; Стратегија за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период од 2022–2030. године, Сл. гласник РС, бр. 23/22.

¹³ УН Глобални оквир индикатора за праћење реализације Агенде 2030, УН (2017) и УН ХАБИТАТ Водич за помоћ националним и локалним властима у праћењу и извештавању о индикатору СДГ циља 11+. (2018)

У члану 6. Уредбе, се наводи да „Анализа ефеката не мора да се спроводи ни у случају израде: Закона о буџету Републике Србије; документа јавних политика и прописа којима се ублажавају или отклањају последице катастрофа, елементарних и других непогода и ванредних ситуација; документа јавних политика и прописа, на републичком нивоу, који су од значаја за одбрану и безбедност Републике Србије и њених грађана; прописа у делу у коме се врши њихово усаглашавање са већ усвојеним законом, у ком случају се приликом израде прописа користи извештај о спроведеној анализи ефеката за тај закон; за акциони план којим се спроводи плански документ који је усвојен у року од 90 дана од дана усвајања тог планског документа.“

У члану 46. Уредбе наведено је да је предлагач документа јавне политике дужан да извештај о спроведеној јавној расправи објави на својој и интернет страници и да извештај мора да садржи податке о „учешћу органа јавне власти, организација цивилног друштва и привредних субјеката у јавној расправи“.

Сматрамо да је спровођење јавне расправе о документима јавних политика недовољно прецизно одређена, те оставља пуно простора за његово арбитарно тумачење. Такође, предлагач документа није у обавези да у процес укључи јавност, односно грађане, већ само организације цивилног друштва. Организације цивилног друштва представљају део цивилног друштва, којег осим њих чине грађани појединци и различите форме њихових неформалних асоцијација. Оправданост сумње потврђује процес израде Предлога Концепта који је предмет ових примедби указује на мањкавости процедуре и изазива забринутост у професионалној заједници.

ДИСКУСИЈА ПРОЦЕДУРЕ

Да ли је процес израде Предлога концепта био у складу са нормама дефинисаним Законом о планском систему и одговарајућим подзаконским актима?

По ЗПС (члан 34) дефинисано је да је надлежни предлагач дужан да током израде документа јавних политика у свим фазама израде документа јавних политика омогући учешће свих заинтересованих страна и циљних група у форми консултација и јавне расправе, које су Уредбом (члан 42-46.) прецизније специфицирани (у којим фазама, на који начин учествују различити типови актера, како се остварује транспарентност процеса, итд.). Међутим, Предлог Концепта и пратеће документације, не садржи податке о критеријумима и принципима по којима је формирана радна група, на који начин су спроведене анализе, како је текао процес консултација и на који начин су потенцијално заинтересоване стране могле да буду информисане о процесу и могућности учешћа. Ово се посебно односи на учешће професионалних удружења (Удружења урбаниста Србије, Друштва архитеката Београда, Савеза архитеката Србије, Инжењерске коморе Србије, Удружења инжењера Србије), факултета и организација цивилног друштва чије поље деловања укључује партиципацију у урбаном развоју и заштиту животне средине.

Зашто је Предлог Концепта без објашњења повучен из процедуре јавне расправе?

Према Уредби (члан 39, став 2) јавна расправа се спроводи непосредно пре усвајања документа јавних политика и има за циљ да целокупну јавност, а нарочито субјекте на које се односе мере јавне политике, односно обвезнике поступања по пропису, упозна са готовим текстом нацрта, у циљу благовремене припреме за спровођење и прикупљање примедби и сугестија за финалне интервенције на тексту.

Уклањањем предлога са сајта МГСИ, грађанима, односно свим заинтересованим странама, онемогућено је да се упознају са Предлогом Концепта и процедуром даљег поступања, односно да благовремено упуте примедбе на исти. Овакав поступак МГСИ није праћен објашњењем, нити су пружене информације о даљим корацима на изради Предлога Концепта, што је додатно допринело могућности да се отвори питање транспарентности процедуре израде овог важног документа јавне политике којим се дефинишу принципи системске реформе е-Простора и система просторног и урбанистичког планирања у Републици Србији,

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Резултати анализа садржани у Предлогу Концепта не представљају довољну основу за идентификацију проблема и предлагање решења којим би била уведена системска реформа у пољу урбанистичког планирања. Упркос декларативним наводима да дигитализација има за циљ „ефикасније процедуре“, оваква тврдња није доказана, јер је, између осталог, Предлогом

концепта политике пропуштено је да се успостави вредносни оквир на основу ког се сагледава њихова „ефикасност”.

Остаје нејасно због чега се није приступило изради две темељне, инклузивне и компетентне анализе стања ради идентификације проблема и потенцијала за развој у обема областима, на основу којих би било могуће поставити концепт реформе и стратешки правац трансформације система урбанистичког и просторног планирања, а затим и дигитализације оваквог новог система.